
بررسی عوامل اجتماعل مؤثر بر از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن در سال ۱۳۹۰

فرشته حسینی^۱، دکتر خلیل میرزائی^۲

چکیده

مسأله از خودبیگانگی از زمان آدم و حوا که میوه نهی شده را خوردند و از بهشت رانده شدند آغاز شد، بیگانگی پدیده تازه ای نیست بلکه در همه اعصار تاریخی و فرهنگ های گوناگون منشاء اضطراب و اندوه آدمی بوده است، ولی به نظر می رسد که در عصر حاضر مسأله بیگانگی خصوصاً بیگانگی اجتماعی به مرحله حد خود رسیده است. به گونه ای که ایجاد یک بحران را گوشزد می کند. از شکایت های بزرگ انسان امروز این است که وسایل مطلقاً مادی در کلیت وجود انسان نفوذ کرده است و به روح معنوی شان ارجحیت یافته است. لذا رفتار ماشینی شده انسان از نشانه های بیگانگی می باشد، این تحقیق به بررسی عوامل اجتماعی بر از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد واحد رودهن در سال ۱۳۹۰ می باشد. روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی بوده است. با بهره گیری از فرمول یامانی، ۳۰۰ نفر به عنوان حجم جمعیت جامعه آماری تعیین گردید و با بهره گیری از روش نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم نمونه ها انتخاب گردید. محقق جهت گردآوری داده ها از پرسش نامه استاندارد محقق ساخته بهره گرفته است. اعتبار (اعتبار صوری) و پایایی (ضریب آلفای کرونباخ) پرسش نامه مورد سنجش و بررسی قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل هدف ها و فرضیه های تحقیق از آزمون پیروسون، رگرسیون و تحلیل واریانس استفاده شد. نتایج فرضیه ها اعتماد اجتماعی، رضایت اجتماعی، اثربخشی اجتماعی، میزان دینداری و پایگاه اجتماعی بر از خودبیگانگی اجتماعی رابطه وجود رابطه دارد و مورد تایید قرار گرفت.

کلید واژه ها: از خودبیگانگی، عوامل اجتماعی، دانشجو.

تاریخ پذیرش: ۹۵/۴/۹

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۲/۷

۱. گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران،

f.hosyni2015@gmail.COM

۲. گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران. (نویسنده مسئول).

مقدمه

«امروز ما در برابر جهان و زمانی ایستاده‌ایم که عوامل سنگین و سریع خودباختگی و دیگر شدن و مسخ ماهیت و نفی اصالت و گسستگی از تاریخ و از یاد بردن فرهنگ و قلب و ویژگی‌های وجودی و گم شدن "شخصیت" ما بیش از همه وقت در تاریخ، ما را آماج خود دارند و اگر این عوامل خطر را نشناسیم، و اگر برای مقاومت در برابر آنها به سرمایه‌های معنوی و آگاهی فکری و موارث غنی تاریخی و ارزش‌های اعتقادی و اخلاقی خاص خویش مجهز نگردیم، خود را در برابر آنچه به نفی ما منجر می‌شود، بی دفاع رها کرده ایم (شریعتی، ۱۳۷۸: ۲۱۳).

به گفته مارکس، تاریخ زندگی بشر تاریخ بیگانگی اوست، و این بدین معنی است که انسان همواره با بیگانگی عجین بوده است، چه در مواجهه با طبیعت، کار، جامعه، مسائل مذهبی، ساختارها و ... از سوی دیگر صنعتی شدن و به دنبال آن تکنولوژی باعث بروز مسائل جدیدی در جوامع گشت که پیشرفت اقتصادی و توسعه صنعتی از اهم آنهاست ولی دستیابی به این پیشرفت‌ها به سادگی صورت نگرفت و موجب بروز چالش‌های جدیدی در عرصه روابط انسانی و اجتماعی گشت که از مهم‌ترین آنها می‌توان به بیگانگی اشاره کرد. صاحب‌نظران به این مسئله توجه داشته و به آن پرداخته‌اند و پیرامون آن کارهای میدانی و تحقیقاتی تجربی زیادی صورت گرفته است و هر کدام از نحله‌های مختلف فلسفی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی از نقطه نظرهای متفاوت بدان پرداخته و علل و پیامدهای عدیده‌ای را برای آن بیان داشته‌اند. ولی با این حال، هیچ‌گاه نظریه‌های مربوط به آن به طور جامع، مدون و... تنظیم نگردیده است (توفیق‌یان، ۱۳۹۱: ۳).

تحقیق حاضر می‌کوشد ضمن بررسی اجمالی در معنا و مفهوم از خودبیگانگی و بررسی عوامل اجتماعی در از خودبیگانگی اجتماعی در بین دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد رودهن مؤثر می‌داند را بررسی کند.

بیان مسئله

چه عوامل اجتماعی بر از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد واحد رودهن در سال ۱۳۹۰ مؤثر است؟

اگرچه بیگانگی انسان پدیده‌ای نیست که بتوان آن را از رخدادهای مهم سده‌های معاصر نامید بلکه تاریخی به بلندای تاریخ بشر دارد به گونه‌ای که برخی همچون کالون شجره آن را تا

هنگام گام نهادن حضرت آدم باز گردانده و می‌گویند که او به سبب گناه نخستین، منظور خوردن میوه ممنوعه و رانده شدن از بهشت بوده است. از خدا بیگانه شده و آدمی از آن روز همواره اشک ره گم کرده دارد و اسیر نا بسامانی هاست (سالار زاده، ۱۳۸۷: ۹۶).

ولی به نظر می‌رسد که پدیده مذکور در عصر جدید و از اواخر قرن هیجدهم میلادی به بعد هم به واسطه رونق صنایع و سلطه ماشین در دنیای صنعتی و نفوذ تکنولوژی در زندگی انسان شکل جدیدتری به خود گرفته است. به گونه‌ای که برخی از پژوهشگران و اندیشمندان وضع حال و آینده دنیای ما را بسیار ناامید کننده و فلاکت بار توصیف می‌کنند و بر این باورند که این سپر فنی که با دست خود به وجود آورده ایم، چنان ابعاد غول آسایی به خود گرفته است که از ما نیرومند تر شده و ما را زیر سلطه خود درآورده است. ما ناتوان و از خودبیگانه در مقابل این ماشین غول آسای مهار ناپذیر عصر جدید ایستاده ایم و هر یک از ما به صورت مهره های بی هویت بازی درآمده ایم که قواعد آن را به سختی می‌توانیم دریابیم.

روانشناسان نیز با در نظر گرفتن عوامل روان شناختی در بروز پدیده بیگانگی، حقایق و واقعیات اجتماعی را نادیده می‌گیرند. البته باید خاطر نشان ساخت که جامعه شناسان و روان شناسان هر یک از منظر خاصی به پدیده بیگانگی نگرسته اند، بدین گونه که جامعه شناسان با تأکید بر عوامل اجتماعی و برونّی، بیشتر به بیگانگی اجتماعی توجه داشتند و روان شناسان نیز به از خودبیگانگی و به خاطر همین هم نقش عوامل روانی و درونی را در بروز این امر برجسته نشان می‌دهند. ولی به نظر می‌رسد که در برخورد با پدیده بیگانگی، اصل علیت دایره‌ای فزاینده دارد و لذا نباید یک بعدی مسأله مذکور را بررسی کرد، بلکه باید مجموعه‌ای از عوامل جامعه شناختی و روان شناختی را در نظر گرفت.

از خودبیگانگی یک مفهوم چتری است که شامل ابعاد "بی قدرتی، بی‌معنایی، بی‌هنجاری، انزوای اجتماعی و تنفر از خویشان" می‌شود. به استثنای مفهوم خودغریبگی، از خودبیگانگی همیشه به نوعی بین فرد و جنبه‌ای از محیطش - واقعی یا خیالی، عینی یا انتزاعی - یعنی طبیعت، خداوند، کار، محصولات کار یا ابزار تولید، سایر مردمان، ساختارها، فرآیندهای اجتماعی مختلف رابطه دارد. حتی می‌توان متصور شد که خودغریبگی به نوعی بر روابط بین فرد و محیطش یعنی "خود واقعی غیرقابل دسترسی" دلالت دارد (سیمن، ۱۹۷۹: ۵۹).

از خود بیگانگی همیشه به یک حالت ذهنی فرد یا برداشت آنی گذرا از آنچه که معمولاً هم در نظریه روانکاوی و هم مارکسیستی به‌عنوان فرآیند درونی خود تقویت‌گر (تقویت کننده خود)

در نظر گرفته می شود، دلالت دارد (میرزایی، ۱۳۸۶: ۶).

در این مقاله نیز سعی بر این است که ضمن مروری مجمل بر تاریخچه بیگانگی و ارائه تعاریف مفهومی از آن، و اشکال بیگانگی را در دیدگاه های مختلف بیان کرده و آراء برخی از جامعه شناسان و روان شناسان اجتماعی را در باب این مفهوم تشریح نموده و عوامل اجتماعی مؤثر و مرتبط با از خودبیگانگی اجتماعی را نیز معین کرد.

اهداف

هدف اصلی: شناسایی و تعیین رابطه ی عوامل اجتماعی و از خود بیگانگی اجتماعی.

اهداف جزئی:

شناسایی و تعیین رابطه رضایت اجتماعی و از خود بیگانگی اجتماعی.

شناسایی و تعیین رابطه اعتماد اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی.

شناسایی و تعیین رابطه اثربخشی اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی.

شناسایی و تعیین رابطه تأثیر میزان دینداری و از خودبیگانگی اجتماعی.

شناسایی و تعیین رابطه پایگاه اجتماعی والدین و از خودبیگانگی اجتماعی.

- اعتماد اجتماعی:

اعتماد اجتماعی دلالت بر انتظارات و تعهدات اکتسابی و تأیید شده به لحاظ اجتماعی که افراد نسبت به همدیگر و نسبت به نهادها و سازمان های مربوط به زندگی اجتماعی شان دارند (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۰: ۹۹).

- رضایت اجتماعی:

اولیور^۱ رضایت را یک وضعیت روان شناختی تعریف می کند که ارزیابی و انتظار هر فرد نسبت به موضوع خاصی مرتبط است. عناصر کلیدی این تعریف شامل ارزیابی، وضعی روان شناختی و واکنش عاطفی فرد است (میلان، ۲۰۰۴: ۵۳۴). رضایت از اوضاع فردی حاکی از نگرش فرد نسبت به وضع زندگی فردی خود است.

- اثربخشی اجتماعی:

اثربخشی اجتماعی احساسی است که طی آن فرد یا افراد، مطابق با عمل اجتماعی خود در جامعه به ارزیابی توانایی خود پرداخته و میزان اثرگذاری آن را با به اجرا در آوردن یک عمل

مشخص می کنند. در این مطالعه احساس اثربخشی با دو مؤلفه اثربخشی درونی^۱ و اثربخشی بیرونی^۲ مورد ارزیابی قرار می گیرد. اثربخشی بیرونی احساسی از باورها و اعتقادات افراد است که از محیط اجتماعی او سرچشمه می گیرد و اصل تفاهم را در رابطه بین افراد برای اثرگذاری بر عمل اجتماعی موفقیت آمیز، تحت تأثیر قرار می دهد (شیگلز،^۳ ۱۹۸۱: ۸۰). اثربخشی درونی از تصورات فرد در رابطه با توانایی های یا ضعف درونی او اتخاذ می شود. در واقع این احساس به انتظار متصور یک فرد در رابطه با توان فردی برای رسیدن به یک نتیجه ارزشمند و موفقیت آمیز مرتبط است (شیگلز، ۱۹۸۱: ۸۰).

- میزان دینداری:

میزان دینداری با توجه به چهار بعد مورد سنجش قرار می گیرد. بعد اعتقادی یا باورهای دینی؛ عبارتست از باورهایی که باید پیرامون آن دین، به آن اعتقاد داشته باشند. بعد پیامدی یا آثار دینی، ناظر به اثرات باورها، اعمال، تجارب و دانش دینی بر زندگی روزمره پیروان است. بعد مناسکی یا اعمال دینی، شامل اعمال دینی مشخصی چون عبادت، نماز، شرکت در آیین های دینی خاص، روزه گرفتن و... است که باید پیرامون هر دین آن ها را به جا می آورند. بعد احساسی یا عواطف دینی، ناظر به عواطف، تصورات و احساسات مربوط به داشتن رابطه با جوهری ربوبی همچون خدا یا واقعیتی غایی است (سراج زاده، ۱۳۸۰: ۱۰۶).

- پایگاه اجتماعی:

منظور از پایگاه اجتماعی موقعیتی است که فرد نسبت به دیگران در سلسله مراتب اجتماعی کسب می کند. به عبارت دیگر پایگاه اجتماعی ارزشی است که جامعه ای برای نقش خاصی قائل می شود متغیر پیچیده پایگاه اجتماعی و اقتصادی با توجه به معرف هایی چون میزان درآمد، تحصیلات و موقعیت خانوادگی سنجیده می شود (محسنی تبریزی، ۱۳۸۸: ۱۶۶).

از خودبیگانگی اجتماعی:

«از خودبیگانگی» به معنی دور شدن از ارزش ها و فضایل اخلاقی و انسانی و فراموش کردن کمالات و غفلت از خود اصیل و واقعی و گم کردن مسیر درست هدایت است. علت اساسی این کاستی بزرگ و سرچشمه آن، غفلت از خویش و فراموش کردن خود است و این، سرآغاز سقوط از جایگاه واقعی انسان است (آقا حسینی و ربانی، ۱۳۸۴: ۱۶۴).

مبانی نظری پژوهش

هدف از چارچوب نظری در تحقیق آن است که محقق از مطالعه اندیشمندی که در زمینه موضوع پژوهش کار و تعمق کرده اند کمک بگیرد و براساس مطالعات آنها بداند که در تحقیق مورد نظرش به دنبال چه متغیرها و فرضیه هایی باید باشد. بنابراین چارچوب نظری کمک می کند که مسئله و ابعاد آن تجزیه شود و ارتباط بین اجزاء مشخص و حدود و مسئله تعیین گردد (رفیع پور، ۱۳۷۲: ۵).

نظریه کلان درباره بیگانگی، اساس دیدگاه خود را بر این اختصاص دادند که وجود پدیده بیگانگی در یک جامعه منجر به نمودهای گوناگون رفتارهای بیگانه وار نظیر بی قدرتی، انزوا، تنفر فرهنگی و... خواهد شد که در این مبحث ریشه های فکری این پدیده توسط مارکس، هگل، وبر، زیمل، دورکیم، لوکاج و دیگران پایه ریزی شده است. ساتسول معتقد است که هر چقدر سن افراد پایین تر بیگانگی در بین افراد بیشتر است و همچنین هر چقدر که افراد نسبت به موضوع های اجتماعی - سیاسی بدبین تر باشند؛ بیگانگی نسبت به آن موضوعات نیز بیشتر می شود (ساتسول^۱، ۲۰۰۳: ۱۰۱).

ملوین سیمن با دیدگاه روان شناختی نسبت به بیگانگی نگریده است و اساس دیدگاهش مبتنی بر پنج مؤلفه بی هنجاری^۲، بی قدرتی^۳، بی هدفی^۴، انزوای اجتماعی^۵، تنفر از خویش^۶ و استوار است. لازم به ذکر است که مؤلفه های این نظریه پرداز به عنوان مبنای این تحقیق است (سیمن^۷، ۱۹۶۶: ۳۵۳).

مک دیل و ریدلی^۸ بیگانگی را با سطح وضعیت اقتصادی - اجتماعی در ارتباط دانسته است، به این صورت که هرچقدر سطح پایگاه اجتماعی افراد پایین تر، میزان اثربخشی در بین افراد کمتر و هر چقدر که احساس اثربخشی در بین افراد کمتر، احساس بیگانگی در بین افراد بیشتر است (مک دیل و ریدلی، ۱۹۶۲: ۲۰۶).

گوتربوک و لاندن^۹ به ارتباط بین احساس اثربخشی اجتماعی^{۱۰} و اعتماد از یک طرف و احساس بیگانگی اجتماعی از طرف دیگر می پردازد و کاهش در میزان هر کدام از مؤلفه ها را مرتبط با ظهور پدیده بیگانگی اجتماعی افراد می پندارد (گوتربوک و لاندن، ۱۹۸۳: ۴۴۰).

1. Southwel

3. Powerlessness

5. Social Isolation

7. Seeman

9. Guterbock and London

2. Normlessness

4. Meaninglessness

6. Self estrangement

8. McDill and Ridley

10. Social efficacy

باندورا^۱ احساس اثربخشی را به صورت ادراکی از توانایی های خود در سازماندهی و اجرای فعالیت های لازم توصیف می کند و میزان اثربخشی پایین را با میزان احساس بی قدرتی از یک طرف و با میزان بیگانگی اجتماعی از طرف دیگر ارتباط برقرار می کند (باندورا، ۱۹۸۶: ۳۹۰). اثربخشی اجتماعی نیز احساسی است که طی آن فرد یا افراد، مطابق با عمل اجتماعی خود در جامعه به ارزیابی توانایی خود پرداخته و میزان اثرگذاری آن را با به اجراء در آوردن یک عمل مشخص می کنند.

در این مطالعه احساس اثربخشی با دو مؤلفه اثربخشی درونی و بیرونی مورد ارزیابی قرار می گیرد. اثربخشی بیرونی احساسی از باورها و اعتقادات افراد است که از محیط اجتماعی او سرچشمه می گیرد و اصل تفاهم را در رابطه بین افراد برای اثرگذاری بر عمل اجتماعی موفقیت آمیز، تحت تأثیر قرار می دهد (شینگلز، ۱۹۸۱: ۸۰). اثربخشی درونی از تصورات فرد در رابطه با توانایی های یا ضعف درونی او اتخاذ می شود. در واقع این احساس به انتظار متصور یک فرد در رابطه با توان فردی برای رسیدن به یک نتیجه ارزشمند و موفقیت آمیز مرتبط است (شینگلز، ۱۹۸۱: ۸۰). وایزبرگ و اینگلهارت^۲ نیز ارتباط احساس اثربخشی پایین و ناراضیاتی اجتماعی افراد را با بیگانگی اجتماعی مطرح کرده اند (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۸).

راس و همکاران یکی از عوامل مرتبط با بیگانگی را اعتماد اجتماعی پایین در جامعه معرفی کرده اند (راس و همکاران^۳، ۲۰۰۱: ۵۶۹). به نظر زتومکا اعتماد اجتماعی پایین در یک جامعه منجر به انزوا و دوری اعضای جامعه از همدیگر شده و میزان بیگانگی اجتماعی را افزایش می دهد (زتومکا^۴، ۱۹۹۹: ۱۰۳). گامبتا معتقد است همکاری به میزان فراوانی به اعتماد نیازمند است و اگر بی اعتمادی در جامعه وجود داشته باشد همکاری در بین افراد با شکست روبه رو شده، بیگانگی اجتماعی را منجر خواهد شد (گامبتا^۵، ۲۰۰۰: ۲۲۰). نمونه ای از کارهای تحقیقی که در این راستا انجام گرفته شده است.

زکی (۱۳۸۸)، بررسی بیگانگی اجتماعی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان را مورد پژوهش قرار داد که نتایج پژوهش در خصوص تحلیل توصیفی بیانگر آن است که بیشترین جوانان در مرتبه اول اهمیت، میزان نسبتاً کم بیگانگی را ارزیابی نموده اند و در مرتبه دوم ۳۰ درصد آنها از میزان کم بیگانگی برخوردارند (زکی، ۱۳۸۸).

1. Bandura
3. Roos and etal
5. Gambetta

2. Weissberg & Ingeihart
4. Szetompka

توفیقیان فر (۱۳۹۰) در پژوهشی، عوامل اجتماعی مؤثر بر بیگانگی اجتماعی جوانان ۲۰ تا ۳۰ ساله شهر یاسوج را مورد پژوهش قرار داد و نتایج نشان داد که بین جوانان زن و مرد و نیز جوانان مجرد، متأهل، مطلقه و همسر فوتی در زمینه میزان بیگانگی اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد (توفیقیان فر، ۱۳۹۰).

رسولی (۱۳۸۵) در بررسی میزان بیگانگی اجتماعی در بین دانشجویان تبریز و عوامل مرتبط به آن به این نتایج دست یافت: رابطه معناداری بین متغیرهای اعتماد اجتماعی، رضایت اجتماعی به عنوان متغیرهای مستقل و بیگانگی اجتماعی به عنوان متغیر وابسته تحقیق است. به علاوه نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره تحقیق نشان می دهد که در نمونه تحصیلات تکمیلی ۵۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل پژوهش تبیین می شود. رجبی (۱۳۸۰) در پژوهشی، عوامل اجتماعی تأثیر بر از خود بیگانگی جوانان و نوجوانان در سال ۱۳۸۰ تهران را بررسی و نتایج نشان داد که ارزشهای مذهبی، اقتصادی و میزان پذیرش جامعه بر افراد تأثیر دارد و گرایش آنان به سوی از خود بیگانگی رابطه مستقیم دارد.

آسامن و بری (۱۹۸۷) درباره رابطه بین احساس بیگانگی و خود پنداری در میان دانشجویان آسیایی و آمریکایی در سال ۱۹۸۷: این تحقیق نشان داد دانشجویانی که کمتر احساس انزوای اجتماعی می کنند رابطه معکوس و معناداری وجود داشت.

هانس و دیماتنو (۱۹۸۵)، طی محاسبه پایائی و اعتباری و ابعاد فرم تجدید نظر شده تنهایی (uls) در یک گروه ۱۹۹ نفری از دانشجویان کالج کالیفرنیا به آزمون سایر مقیاسهای شخصیتی پرداختند تا اضطراب اجتماعی، از خود بیگانگی، رضایت از زندگی، و ارزش فردی، جمعیت شناسی اجتماعی شامل درجه تحصیلات در کالج، جنس و سن را مورد ارزیابی قرار دادند. پس از تحلیل عوامل ۵ بعد سطح پایین را بر یک عامل سطح بالایی تنهایی نشان داد، ۵ عامل عبارتند از: انزوای اجتماعی، به دنبال رازداری همدلانه غیرقابل دسترسی، فقدان یکپارچگی اجتماعی و فقدان ارتباطات معناداری اجتماعی. تنها به طور معناداری با از خود اضطراب اجتماعی، رضایت از دوستان، جنسیت، زندگی و خود ارتباط داشت. در این نمونه مردان به طور معناداری تنها تر از زنان گزارش شدند.

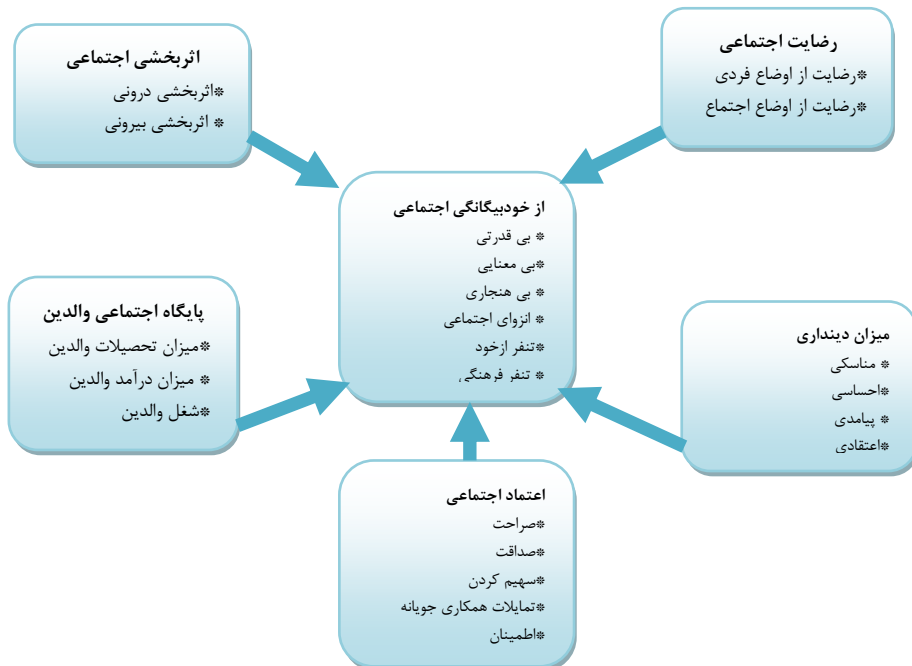
ریچارد (۱۹۷۱)، در مورد همبسته های شخصیتی از خود بیگانگی و نیز بیگانگی اجتماعی در دانشجویان کالج بررسی را انجام داد، هدف از این تحقیق بررسی دو بعد جداگانه از خود بیگانگی به طور مجزا و نیز ارتباط آنها با سایر خصوصیات شخصیتی مرتبط با آسیب شناسی

روانی است. بیگانگی اجتماعی و از خودبیگانگی، سازه های روان شناختی پنداشته می شوند و از یکدیگر متمایز می شوند. در این تحقیق بیگانگی اجتماعی، احساس فردی گسستن وعدم اعتماد به محیط اجتماعی است، و از خودبیگانگی، حس فردی، گسستن از احساسات، افکار و هویت خود در نظر گرفته می شود. خصوصیات شخصیتی، به ویژه آنهایی که با آسیب شناسی روانی مرتبط اند از طریق ارزیابی با مقیاس های بالینی (M.M.P.I) مشخص شوند. پس از تحلیل نتایج مشخص شد که بیگانگی اجتماعی با شاخص های روان پریشی گرای رابطه داشته و بین بیگانگی اجتماعی و روان رنجوری ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه های تحقیق

۱. بین رضایت اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۲. بین اعتماد اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۳. بین اثربخشی اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۴. بین میزان دینداری و از خود بیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۵. بین پایگاه اجتماعی والدین و از خود بیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.

مدل تحلیلی پژوهش

روش پژوهش

روشی که در این پژوهش به کار برده شده است روش پیمایشی است و روش اسنادی مکمل روش می باشد. برای جمع آوری داده و سنجش آن از پرسشنامه محقق ساخته که متشکل از ۵۰ سوال بوده، استفاده کرده است. سوال های مربوط به متغیر وابسته که مبتنی بر مقیاس طیف لیکرت طراحی شده و سوال ها و گویه های طراحی شده به متغیرهای مستقل به صورت مقیاس های لیکرت و آرایش رتبه ای تنظیم و طراحی شده است جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد رودهن می باشند، براساس آخرین آمار و اطلاعات به دست آمده از آموزش دانشکده علوم اجتماعی در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ آمار دانشجویان ۱۰۸۲ نفر بوده است. که حجم نمونه این پژوهش براساس فرمول یامانی مورد استفاده برابر با ۳۰۰ نفر بوده است. و روش نمونه گیری این پژوهش از روش تصادفی متناسب با حجم استفاده شده است.

فرمول یامانی: $n=1 + N(e)^2$ جهت تعیین میزان روایی یا اعتبار ابزار اندازه گیری، از اعتبار صوری استفاده شده است که در این روش از مشاوره و مصاحبه با اساتید و صاحب نظران موضوعی بهره گرفته شد. در این پژوهش، جهت تعیین میزان این قابلیت اعتماد و پایایی، و به عبارتی دقیق تر همسازی درونی گویه ها جهت سنجش مفهوم و متغیر ترکیبی، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ۰/۹۷ است.

یافته ها

با توجه به آماره های مربوط به هر یک از شاخص ها، به بررسی وضعیت فرضیه ها می پردازیم و در نهایت با به دست آوردن ضریب همبستگی، تحلیل واریانس و همچنین با استفاده از آزمون پیرسون، به رد و یا قبول کردن فرضیات، پرداخته ایم.

جدول ۱: ضریب همبستگی از خودبیگانگی اجتماعی و بین اعتماد اجتماعی

ضریب همبستگی پیرسون	
اعتماد اجتماعی	از خود بیگانگی اجتماعی
۰/۳۷۶**	۱
۰/۰۰۰	همبستگی پیرسون
	سطح معناداری
۳۰۰	کل
۱	۰/۳۷۶**
	همبستگی پیرسون
	سطح معناداری
۳۰۰	کل

با توجه به اینکه سطح معناداری در این آزمون برابر $\text{sig} = 0/000$ شده است و به دلیل اینکه $(\text{sig} < \alpha)$ و $\alpha = 0/01$ می‌باشد فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تایید می‌شود که با اطمینان ۹۹ درصد می‌گوییم اعتماد اجتماعی رابطه معنی داری با از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان دارد. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون نیز استفاده می‌شود.

جدول ۲: تحلیل رگرسیون: از خودبیگانگی اجتماعی و اعتماد اجتماعی

ضریب R	ضریب تعیین یا R ²	ضریب تعیین معیار خطای معادله تخمین
۰/۳۷۶ (a)	۰/۱۳۹	۹/۳۴۷۰۲

جدول ۳: تحلیل واریانس از خودبیگانگی اجتماعی و اعتماد اجتماعی

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
۴۲۹۹/۳۶۹	۱	۴۲۹۹/۳۶۹		
۲۶۰۳۵/۳۱۱	۲۹۸	۸۷/۳۶۷	۴۹/۲۱۱	۰/۰۰۰ (a)
۳۰۳۳۴/۶۸۰	۲۹۹			
کل				

با توجه به جدول ۳ مقدار F برابر با $۴۹/۲۱۱$ گردیده که این مقدار با درجه آزادی ۱ در سطح $۰/۰۰۰$ معنادار گردیده و این سطح از $۰۰/۰۱$ کمتر می باشد. بنابراین نتیجه می گیریم که اعتماد اجتماعی می تواند از خودبستگی اجتماعی را پیش بینی کند.

جدول ۴: ضریب همبستگی از خودبستگی اجتماعی و رضایت اجتماعی

ضریب همبستگی پیرسون	
رضایت اجتماعی	از خودبستگی اجتماعی
$۰/۳۲۱^{**}$	۱
$۰/۰۰۰$	همبستگی پیرسون
	سطح معناداری
۳۰۰	کل
۱	همبستگی پیرسون
	سطح معناداری
$۰/۳۲۱^{**}$	رضایت اجتماعی
$۰/۰۰۰$	سطح معناداری
۳۰۰	کل

با توجه به اینکه سطح معنی داری در این آزمون برابر $\text{sig}=۰/۰۰۰$ شده است و به دلیل اینکه $\text{sig} < \alpha$ و $\alpha = ۰/۰۱$ می باشد. فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تایید می شود که با اطمینان ۹۹ درصد می گوئیم رضایت اجتماعی و از خودبستگی اجتماعی رابطه معنی داری دارد. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون نیز استفاده می شود:

جدول ۵: تحلیل رگرسیون از خودبستگی اجتماعی و اعتماد اجتماعی

ضریب R	ضریب تعیین یا R^2	ضریب تعیین اصلاح	انحراف معیار خطای معادله تخمین
$۰/۳۲۱(a)$	$۰/۱۰۳$	$۰/۱۰۰$	$۶/۲۸۸۹۸$

براساس جدول ۵ ضریب همبستگی $r = 0/321$ و ضریب $R^2 = 0/103$ شده است و به این معنی است که متغیر رضایت اجتماعی می تواند ۱۰ درصد از تغییرات متغیر از خودبیگانگی اجتماعی را پیش بینی کند.

جدول ۶: تحلیل واریانس از خودبیگانگی اجتماعی و رضایت اجتماعی

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
۱۳۵۱/۹۷۱	۱	۱۳۵۱/۲۹۸		
۱۱۷۸۶/۲۷۹	۲۹۸	۳۹/۵۵۱	۴۳/۱۸۳	۰/۰۰۰(a)
۱۳۱۳۸/۲۵۰	۲۹۹			کل

با توجه به جدول ۶ مقدار F برابر با ۴۳/۱۸۳ گردیده که این مقدار با درجه آزادی ۱ در سطح ۰/۰۰۰ معنادار گردیده و این سطح از ۰/۰۱ کمتر می باشد. بنابراین نتیجه می گیریم که رضایت اجتماعی می تواند از خودبیگانگی اجتماعی را پیش بینی کند.

جدول ۷: ضریب همبستگی از خودبیگانگی اجتماعی اثربخشی اجتماعی

ضریب همبستگی پیرسون	
اثربخشی اجتماعی	از خودبیگانگی اجتماعی
۰/۴۳۱**	۱
۰/۰۰۰	همبستگی پیرسون
۳۰۰	سطح معناداری
۱	کل
۰/۴۳۱**	همبستگی پیرسون
۰/۰۰۰	سطح معناداری
۳۰۰	کل

با توجه به اینکه سطح معناداری در این آزمون برابر $sig = 0/000$ شده است و به دلیل اینکه $(sig < \alpha)$ و $\alpha = 0/01$ می باشد فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تایید می شود که با اطمینان ۹۹ درصد می گوییم اثربخشی اجتماعی رابطه معناداری با/از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان دارد. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون نیز استفاده می شود:

جدول ۸: تحلیل رگرسیون از خودبستگی اجتماعی و اثربخشی اجتماعی

ضریب R	ضریب تعیین یا R ²	ضریب تعیین اصلاح	انحراف معیار خطای معادله تخمین
۰/۴۳۱ (a)	۰/۱۸۶	۰/۱۸۳	۴/۷۹۴۳۰

براساس جدول ۸ ضریب همبستگی $r = 0/321$ و ضریب $R^2 = 0/103$ شده است و به این معنی است که متغیر اثربخشی اجتماعی می تواند ۱۸ درصد از تغییرات متغیر از خودبستگی اجتماعی را پیش بینی کند.

جدول ۹: تحلیل واریانس از خودبستگی اجتماعی و اثربخشی اجتماعی

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
۱۵۶۳/۱۳۸	۱	۱۵۶۳/۱۳۸		رگرسیونی
۱۶۸۴۹/۶۰۹	۲۹۸	۲۲/۹۸۵	۶۸/۰۰۶ (a)	باقیمانده
۸۴۱۲/۷۴۷	۲۹۹			کل

با توجه به جدول ۹ مقدار F برابر با ۶۸/۰۰۶ گردیده که این مقدار با درجه آزادی ۱ در سطح ۰/۰۰۰ معنادار گردیده و این سطح از ۰۰/۰۱ کمتر می باشد. بنابراین نتیجه می گیریم که اثربخشی اجتماعی می تواند از خودبستگی اجتماعی را پیش بینی کند.

جدول ۱۰: ضریب همبستگی از خودبستگی اجتماعی و میزان دینداری

جدول ضریب همبستگی پیرسون	
میزان دینداری	بستگی اجتماعی
۰/۲۰۵**	۱
۰/۰۰۰	همبستگی پیرسون
۳۰۰	سطح معناداری
۳۰۰	کل
۱	همبستگی پیرسون
۰/۲۰۵**	سطح معناداری
۳۰۰	کل

از خودبستگی اجتماعی

میزان دینداری

با توجه به اینکه سطح معناداری در این آزمون برابر $\text{sig} = 0/000$ شده است و به دلیل اینکه $(\text{sig} < \alpha)$ و $\alpha = 0/01$ می‌باشد فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تایید می‌شود که با اطمینان ۹۹ درصد می‌گوییم میزان دینداری رابطه معنی داری با از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان دارد. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون نیز استفاده می‌شود:

جدول ۱۱: تحلیل رگرسیون از خودبیگانگی اجتماعی و میزان دینداری

ضریب R	ضریب تعیین یا R ²	ضریب تعیین اصلاح	انحراف معیار خطای معادله تخمین
۰/۲۱ (a)	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۳	۵/۰۵۶۳۶

براساس جدول ۱۱ ضریب همبستگی $r = 0/003$ و ضریب $R^2 = 0/00$ شده است و به این معنی است که متغیر میزان دینداری می‌تواند ۰ درصد از تغییرات متغیر از خودبیگانگی اجتماعی را پیش بینی کند.

جدول ۱۲: تحلیل واریانس از خودبیگانگی اجتماعی و میزان دینداری

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
۳/۲۸۸	۱	۱۳/۲۸۸		
۷۶۱۸/۹۰۹	۲۹۸	۲۵/۵۶۷	۰/۱۲۹	۰/۷۲۰ (a)
۷۶۲۲/۱۹۷	۲۹۹			
				کل

با توجه به جدول ۱۲ مقدار F برابر با ۰/۱۲۹ گردیده که این مقدار با درجه آزادی ۱ در سطح ۰/۰۰۰ معنادار گردیده و این سطح از ۰/۰۱ کمتر می‌باشد بنابراین نتیجه می‌گیریم که از خودبیگانگی اجتماعی می‌تواند میزان دینداری را پیش بینی کند.

جدول ۱۳: ضریب همبستگی از خودبستگی اجتماعی و پایگاه اجتماعی

ضریب همبستگی پیرسون			
پایگاه اجتماعی	همبستگی پیرسون	۱	از خودبستگی اجتماعی
سطح معناداری	کل	۰/۱۱۲**	۰/۰۵۳
از خودبستگی اجتماعی	همبستگی پیرسون	۰/۱۱۲**	۱
سطح معناداری	کل	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳

با توجه به اینکه سطح معناداری در این آزمون برابر $\text{sig} = 0/053$ شده است و به دلیل اینکه $(\text{sig} < \alpha)$ و $\alpha = 0/01$ می‌باشد فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می‌شود که با اطمینان ۹۹ درصد می‌گوییم پایگاه اجتماعی رابطه معنی داری با از خودبستگی اجتماعی دانشجویان ندارد. برای بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل رگرسیون نیز استفاده می‌شود:

جدول ۱۴: تحلیل رگرسیون از خودبستگی اجتماعی و پایگاه اجتماعی

ضریب R	ضریب تعیین یا R ²	ضریب تعیین اصلاح	انحراف معیار خطای معادله تخم
۰/۱۱۲ (a)	۰/۰۱۲	۰/۰۰۹	۱۵/۹۲۹

براساس جدول ۱۴ ضریب همبستگی $r = 0/009$ و ضریب $R^2 = 0/00$ شده است و به این معنی است که متغیر پایگاه اجتماعی می‌تواند ۰ درصد از تغییرات متغیر از خودبستگی اجتماعی را پیش بینی کند.

جدول ۱۵: تحلیل واریانس از خودبستگی اجتماعی و پایگاه اجتماعی

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
۹۵۶۶۴۳	۱	۹۵۶۶۴۳		
۷۵۶۰۹۱۶۰۷	۲۹۸	۲۵۳۷۲۴	۳/۷۷۰	۰/۰۵۳(a)
۷۶۵۶۶۱۲۵۰	۲۹۹			کل

با توجه به جدول ۱۵ مقدار F برابر با $۳/۷۷۰$ گردیده که این مقدار با درجه آزادی ۱ در سطح $۰/۰۰۰$ معنی دار گردیده و این سطح از $۰۰/۰۱$ کمتر می باشد. بنابراین نتیجه می گیریم که پایگاه اجتماعی می تواند از خودبیگانگی اجتماعی را پیش بینی کند.

بحث و نتیجه گیری

اگر چه بیگانگی انسان پدیده ای نیست که بتوان آن را از رخدادهای مهم سده های معاصر نامید بلکه تاریخی به بلندای تاریخ بشر دارد به گونه ای که برخی همچون کالون شجره آن را تا هنگام گام نهادن حضرت آدم باز گردانده و می گویند که او به سبب گناه نخستین، منظور خوردن میوه ممنوعه و رانده شدن از بهشت بوده است. از خدا بیگانه شده و آدمی از آن روز همواره اشک ره گم کرده دارد و اسیر نا بسامانی هاست (سالارزاده، ۱۳۸۷: ۹۶). با توجه به موضوع مورد مطالعه و ارائه فرضیه نتایج بصورت زیر را ارائه می گردد. از آنجا که در فرضیه اول عنوان شد که بین اعتماد اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد. پس از تحلیل، نتیجه به دست آمده حاکی از آن است که فرضیه مورد نظر مورد تایید است، هم چنین نتیجه بدست آمده بانظریه کاترس راس و نظر زتومکا و همچنین با تحقیق گامبتا هم خوانی دارد. با توجه به فرضیه دوم عنوان شد که بین رضایت اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد. پس از تحلیل، نتیجه بدست آمده حاکی از آن است که فرضیه مورد نظر مورد تایید است، همچنین نتیجه بدست آمده با نظریه فردینبرگ و با تحقیق اینگلهارت همخوانی دارد. با توجه به فرضیه سوم عنوان شد که بین اثربخشی اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد. پس از تحلیل، نتیجه بدست آمده حاکی از آن است که فرضیه مورد نظر مورد تایید است، همچنین نتیجه بدست آمده با نظریه گوتربوک و لاندن همسو می باشد.

با توجه به فرضیه چهارم عنوان شد که بین میزان دینداری و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد. پس از تحلیل، نتیجه بدست آمده حاکی از آن است که فرضیه مورد نظر مورد تایید است، همچنین نتیجه بدست آمده با نظریه یونگ، ویلسون، برگر، استارک همسو می باشد.

با توجه به فرضیه پنجم عنوان شد که بین پایگاه اجتماعی و از خودبیگانگی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد. پس از تحلیل، نتیجه بدست آمده حاکی از آن است که فرضیه

مورد نظر مورد تایید است، همچنین نتیجه بدست آمده با نظریه مک دیل و ریدلی همسو می باشد.

**Investigation of The Social Factors Effecton on The Social
Alienation Among The Students of Social Scienses Faculty of
Roudehen Islamic Azad Uni in 1390**
Fereshte Hosseini¹ Dr Khalil Mirzaei²

Abstract

Alienation has been Started Since Adam and Hava ate the forbidden fruit and expelled from paradise. Alienation is not a new issue, but in all of the historical aras and different cultures, it has been the origin of anxiety and sadness in human being, but it has been promoted in this ara and transformed acniss. One of the great problems of the today men it that material things has been expanded to all of the existence of the today men and dominated to the spiritual sprite. Thus, this research deals with the social factors effect on the social alienation among the students of social sciences faculty of rudehen Islamic azad uni in 1390. This research has been done be descriptire research method (survey) and its population was the whale students of roudehen social sciences students with sample size of 300 person in accordance with vamane formula chosen by random proportional stratified sampling. The data was gathered through a questionnaire designed by researeher standardized through formal validity and reliability (cronbachs alpha) and analyzed by pearsons correlation coefficient, regression and analysis of variance the findings show that there is significant relation among social trust, social satisfaction, religiosity, social status and alienation the hypotheses of the study were confirmed.

Key words: Alienation, Social Factors, StudentS

¹- Social sciences department, social sciences faculty, roudeeehen branch, Islamic Azad uni, roudehen, iran, f. hosyni2015@gmail.com

² - Social sciences department, social sciences faculty, roudeeehen branch, Islamic Azad uni, roudehen, iran, Mirzaeei-khalili@riau.ac.ir

منابع

فارسی

- توفیقیان فر، ح. ع. (۱۳۹۰). تعیین عوامل اجتماعی مؤثر بر از خودبیگانگی اجتماعی بین جوانان ۳۰ تا ۲۰ ساله شهر یاسوج، پایان نامه کارشناسی ارشد، پژوهش علوم اجتماعی دانشگاه آزاد واحد رودهن.
- ریتزر، ج. (۱۳۸۱). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر. (محسن ثلاثی، مترجم) تهران: علمی، چاپ ششم.
- رسولی، ز. (۱۳۸۸). بررسی میزان بیگانگی اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز و عوامل مربوط به آن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز.
- رفیع پور، ف. (۱۳۷۲). کندوکاوها و پنداشته‌ها. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- زکی، م. ع. (۱۳۸۲). آزمون و سنجش مقیاس نگرشها و کارکردهای اجتماعی کامپیوتر. مجموعه مقالات ارائه شده سمینار بین المللی فناوری اطلاعات و دانش. دانشگاه امیرکبیر. دی ماه.
- شریعتی، ع. (۱۳۷۸). بازشناسی هویت اسلامی، مجموعه آثارهای (شماره ۲۷). چاپ ششم، تهران: انتشارات الهام.
- میرزایی، خ. (۱۳۶۸). عوامل بررسی مصرف رسانه ای و بیگانگی فرهنگی و اجتماعی در میان خانواده های تهرانی. پایان نامه دکترای جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی علوم تحقیقات تهران.

انگلیسی

- Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action**, Englewood Cliffs, NJ: prentice – Hall Inc.
- Gambetta, D. (2000). **Can we Trust in Gambetta Diego Trust: Making and Breaking Cooperative**
- Guterbock, T. M. (1983). Race, Political orientation, and Participation: An emprical test of four competing Theories, *American Sociological Review*, Vol.48, pp: 439-453

- Ross, C. & etal. (2001). Neighborhood Disadvantage, Power lessness and the Amplification of Threat: Disorder and Mistrust, *American sociological of Review*, Vol. 66, pp: 568-591.
- Seeman, M. (1966). Status and identity: the problem if in authenticity, *American Sociological Review*, Vol.9, pp: 350-373.
- Southwell, P.L. (2003). The politics of alienation: novoting and support for third- party candidates among 18-30 year- old, *Social science Journal*, Vol.40, pp: 99-107
- Sztompka, P. (1999). Trust: A Sociological Theory, cambridge: Cambridge university press. Seeman,m.(1957):On the meaning of Alienation, *Amarican Sociological Review* ,Vol.24 , pp .783-791